

Van Bijbelschoc

Klaas Oosterom

Onder de vele gebouwen in Bussum die in de loop der jaren een andere bestemming hebben gekregen zijn veel schoolgebouwen. Van deze schoolgebouwen is de voormalige Paulusschool aan het Eendrachtspark een karakteristiek voorbeeld met veel originele kenmerken. Zowel het gebouw als zijn gebruikers worden in dit artikel belicht.

De geschiedenis begint in 1881 toen de Vereeniging tot Stichting en Instandhouding van Scholen met den Bijbel in Bussum werd opgericht. In 1892 werd de eerste School met den Bijbel gebouwd aan de Veldweg. Al snel werd er een verdieping op gezet. Dit gebouw staat er nog steeds.

Bijzondere scholen werden toen nog niet gesubsidieerd. Voor de leerlingen wier ouders de school niet konden betalen werd een speciaal fonds opgericht. Het aantal leerlingen groeide sterk, vooral na 1917, toen het bijzonder onderwijs dezelfde financiële steun van de overheid kreeg als de openbare scholen. Bovendien groeide het aantal inwoners van Bussum in die periode sterk. Op de hoek van de Havenstraat en de Hogeweg werd een tweede school, de Samuëlschool, gesticht.

Eind jaren '10 van de 20^e eeuw werd duidelijk dat de verboden kringen rond Fort Werk IV opgeheven zouden worden. De verwachting was dat in de cirkel van 300 meter waar tot dan toe niet gebouwd mocht worden veel nieuwe woningen zouden komen. Daarop vooruitlopend werd in 1923 op nog geen 200 meter ten westen van het fort de nieuwe School met den Bijbel gebouwd.

De Bijbelschool (coll. HKB)

Voorlopig dus op een kale open vlakte; vanaf de kruising Singel en St. Janslaan kon men het nieuwe gebouw in de verte zien. De Voormeulenweg was nog niet bebouwd, de St. Janslaan slechts aan één kant en alles wat ten zuiden en ten oosten van deze wegen lag was onbebouwd. Een klinkerpad leidde vanuit de bewoonde wereld naar de school. Het jaar daarop werden er 100 woningen links en rechts van de school gebouwd: het Eendrachtspark.

ol tot Bommelburcht

Het gebouw door de jaren heen

Deze School met den Bijbel is ontworpen door Tjeerd Kuipers. Het is een gaaf en kenmerkend voorbeeld van scholenbouw uit die tijd. Het gebouw en de woningen van het Eendrachtspark vormen samen een evenwichtige wijk.

De voorgevel (westgevel) is aan het Eendrachtspark, daar lag ook de ingang. Op zes meter afstand van de voorgevel staat een siersmeedijzeren entreehek en aan de zijkanten een klein entreehek. Tussen deze hekwerken staan stenen pilaren met daartussen een laag muurtje met struikbeplanting. De hekwerken hebben een stijl die aan de Amsterdamse School doet denken. Aan de achtergevel (oostgevel) is een groot schoolplein met aan de rechterkant in een apart gebouw de gymnastieklokalen. Van het originele hekwerk rest alleen het entreehek.

Het schoolgebouw bestaat uit een middenpartij met twee bouwlagen onder een schilddak gedekt met grijze Hollandse pannen. Midden op het schilddak staat een zeskantige met zink beklede dakruiter met een luifel en een windvaan (ook smeedwerk). Haaks op de middenpartij bevindt zich links en rechts een zijvleugel met een mansardedak en met grijze Hollandse pannen. Op de zeer royale zolder liggen nog de attributen waarmee in vroegere tijden de schoolbel geluid kon worden.

Het gymnastiekgebouw is met een gang verbonden met het hoofdgebouw. De gevels van de gebouwen zijn opgetrokken uit geelrode baksteen, gemetseld in kruisverband en staande op een hoge plint van donkerrode baksteen. Op de begane grond heeft het schoolgebouw vier lokalen en op de verdieping twee, in 1924 uitgebreid met nog eens twee lokalen met twee grote brede dakkapellen.

De oorspronkelijke ingang aan de westgevel bestaat uit zware natuurstenen lateien (bovenbalken), gedragen door vier robuuste natuurstenen kolommen die op een anderhalve meter hoge muur staan. Tussen de muur en de kolommen gaan drie treden naar een portiek met een dubbele deur, met in de vleugels een smalle hoge vierruit. Boven de ingang op de verdieping is een groot breed venster geplaatst met een 18-ruitskozijn.

In de hal achter de toenmalige ingang is een geglazuurd tegeltableau aangebracht met de bijbelse naam Rehoboth ('ruimte'). Deze naam is echter nooit voor de school gebruikt. Op het tableau staat dat deze school die op de Veldweg vervangt. Ook is een bronzen plaquette aangebracht met een afbeelding van het eerste schoolhoofd W. Kleijn (1886-1945), geschonken door oud-leerlingen.

In de achtergevel is een naar voren komende middenpartij met deels een plat dak. Boven de dubbele deur zijn in het voorvlak en in de

Ingangspartij aan de westkant.
(foto auteur)

Tableau in de hal. (foto auteur)

schuine vlakken vijf hoogvensters. Deze vensters zijn voorzien van gekleurd glas-in-lood en zorgen voor licht in het achterliggende trappenhuis. In het trappenhuis zijn dezelfde soort smeedijzeren ornamenten gebruikt als in de hekken.

In 1967 is tegen het gymnastiekgebouw een berging gebouwd. In 1985 vond een interne verbouwing plaats, maar de buitenkant bleef intact. Het gebouw kreeg toen naast de acht groepslokalen ook een handvaardigheidlokaal en een volledig ingericht gymnastieklokaal. Tevens zijn toen een aantal werkhoeven, een lesruimte voor audiovisueel onderwijs en een leefgang voor de jongste leerlingen gecreëerd.

Na het vertrek van de school kreeg het gebouw een nieuwe bestemming: kinderdagverblijf en naschoolse opvang van de Stichting Kinderopvang (Naarden, Bussum, Muiden, Muiderberg). Alle ruimten werden aangepast aan de voor deze groepen verplichte brandveiligheids- en andere eisen. De ingang kwam aan de Dr. A. Kuyperslaan. Sinds begin 2011 is het alleen Kinderdagverblijf.

De mensen en activiteiten

Op 17 oktober 1923 werd de school officieel in gebruik genomen. In de gemeentelijke archieven werd de school consequent de Bijbelschool genoemd. Dat was verwarrend omdat de Samuëlschool in de Havenstraat ook zo genoemd werd. Vanaf de jaren '50 van de 20^e eeuw werd de school Paulusschool genoemd (naar de apostel Paulus). In 1929 bedroeg het aantal leerlingen 183. De heer Kleijn was van 1923 tot 1931 het hoofd der school, opgevolgd door de heer Bareman.

De heer Bareman was ook hoofd tijdens de periode 1940-1945. In 1973 schreef hij daarover:

"In de mobilisatietijd in 1939 werd de school bezet, gelukkig door Nederlandse militairen. De bezetting was van korte duur zodat het onderwijs weer spoedig hervat kon worden. Tot vrijdagmorgen 10 mei 1940, de laatste schooldag voor de Pinkstervakantie. Vijf jaren van veel moeite en zorgen braken aan. Het heeft veel hoofdbrekens gekost om de zaak zolang mogelijk draaiende te houden. Dreigende Duitse bezetting, gebrek aan brandstof, het samenvoegen van scholen in ons gebouw. In die tijd drong een viertal heren in mooie pakjes met veel rood en zwart de school binnen om te kijken of er toch geen koninklijke portretten te vinden waren. Omdat ze, op ons verzoek, geen schriftelijke opdracht voor deze inspectie konden tonen, hebben we hun de toegang geweigerd met de opmerking dat onze ogen jonger waren dan de hunne zodat we dat zelf wel konden bekijken. Later konden tientallen mannen bij een razzia een schuilplaats vinden in de kapconstructie van ons schoolgebouw.

Tijdens de bezetting kregen we opdracht onze schoolbel in te leveren. Dat hebben we geweigerd omdat het een klok met inscriptie was. Immers: 'antieke' klokken met inscripties zouden voorlopig gespaard blijven. Zo stonden op zekere dag een Duitse officier, een gemeenteambtenaar en ik op het hoge plat achter de school. Het torentje werd beklommen en daar las, met heldere stem, de gemeenteambtenaar: "Laat de kinderen tot Mij komen".

In 1953 kwam de heer Meindertsmas aan het hoofd te staan, gevolgd in 1957 door de heer Groenewegen. De heer Groenewegen nam afscheid in 1982. De heer Van den Bosch, al

geruime tijd werkzaam als leerkracht op de Paulusschool, werd de opvolger van de heer Groenewegen. Wim van den Bosch schreef in het Feestnummer van het Contactblad van de school ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Paulusschool in 1983:

"Op 1 september 1936 maakte ik voor het eerst kennis met de Paulusschool. Een jongen uit de 5e klas zou mij, eerste klasser, meenemen want mijn moeder kon de winkel niet alleen laten. Het viel best tegen. Temeer, omdat ik niet op de kleuterschool was geweest. Vandaar ook de opmerking toen ik thuiskwam: "Ik heb het gezien, één keer is genoeg". Het was me wat,

Trappenhuis (foto auteur)

al die brullende kinderen en Wimpie daartussen. Natuurlijk heb ik de school afgemaakt. Als 12-jarige verliet ik in 1942 de school. Gedesillusioneerd in de liefde, want de juf van de tweede klas was met een ander getrouwd! Terugkijkend op de zes jaren moet ik toegeven dat het er meestal wel prettig was. In een heel andere positie ben ik nu aan de Paulusschool verbonden en ik hoop dat ik er nog een flink aantal jaren mag werken met plezier."

Op bestuurlijk terrein was de samenwerking tussen de verschillende besturen die protestantse scholen hadden, slecht. Door de omstandigheden gedwongen moest men echter wel en kwam het in 1974 tot een fusie. De besturen van het Christelijk Instituut Brandsma, de Christelijke Schoolvereniging Juliana, de Vereniging tot Stichten en instandhouding van Scholen met den Bijbel en de Stichting Verenigde Christelijke Scholen te Bussum vormden de Vereniging voor Protestants Christelijk Onderwijs te Bussum (VPCO Bussum).

Na de verbouwing van de Paulusschool in 1985 fuseren de lagere Paulusschool en de kleuterschool Kindervreugd, gevestigd in de Min. A.S. Talmalaan, tot basisschool. Van den Bosch (1930 - 2008) was de eerste directeur tot zijn afscheid in 1989.

Na 1980 werd er steeds meer bezuinigd op het onderwijs. Dit had onder meer tot gevolg, dat de opheffingsnorm van scholen in Bussum naar 183 leerlingen ging. Dat was voor Bussum een groot probleem, want veel van de onder het bestuur vallende scholen voldeden niet aan deze norm. De Paulusschool had in 1991 slechts 130 leerlingen. Na uitvoerig overleg kwam men met het voorstel scholen te laten fuseren. De Zonnebloemschool in de Eng en de

Paulusschool konden samengaan met ongeveer 360 leerlingen. Zij gingen verder als De Zonnewijzer onder leiding van de heer Wijker. Op 8 januari 1998 liepen de kinderen van de Paulusschool in optocht naar de Zonnebloemschool. Sinds september 2009 (09-09-09) is de Zonnewijzer onderdeel van de brede school 'Breeduit'.

Herstructurering van de bestuursorganisatie ging echter door. Per 1 januari 2011 is de VPCO Bussum, die nog vier scholen beheerde, waaronder de Zonnewijzer, gefuseerd met de regionale stichting Protestants Christelijk Onderwijs Proceon.

Direct na het vertrek van de basisschool werd het schoolgebouw aangepast om als kinderopvang te dienen en in augustus 1998 trok de stichting Kinderopvang er in. De toenmalige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Bussummer Ad Melkert, opende de vestiging. De naam Bommelburcht is door een van de ouders bedacht. In het gebouw verblijven nu negen groepen van kinderen tot vier jaar; 35 medewerkers, meest parttimers, zorgen voor de kinderen.

Bronnen

- R.G. Bosch van Drakestein, *Monumentenbeschrijving Gemeente Bussum* (1989)
- *Na vijftig jaar. Herinneringen van L.J. Bareman* (1973)
- Feestnummer van het *Contactblad Paulusschool 60 jaar* (1983)
- T. van Dijk, *Geschiedenis van het Christelijk onderwijs in Bussum 1907-2010* (2011)

Klaas Oosterom (technisch-chemicus; 1939) verwoordt en verbeeldt sinds zijn pensionering de historie van Bussum.

Ingang nu aan
de Dr. A. Kuyperslaan
(foto auteur)

